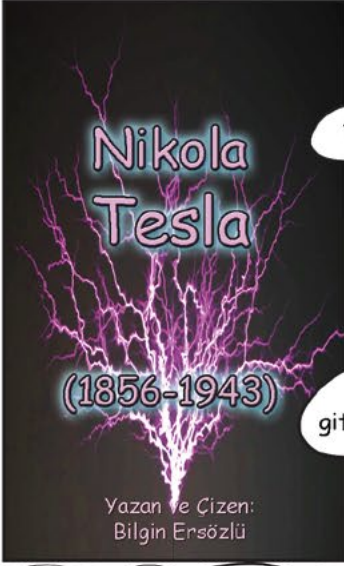

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

Nikola
Tesla

(1856-1943)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

1866 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda, günümüzde Hırvatistan topraklarında yer alan küçük bir kasabadayız. Nikola Tesla'yla annesi kahvaltı hazırlıyorlar.

Yumurtaları folluktan daha demin topladım, taptazeler Nikola. İkişer tane kırıyorum. Yeriz, değil mi?

Yeriz elbette anneciğim. Aa! O önündeki ne öyle? Yeni buluşun mu?

E madem yumurtlamış tavuklar, başa gitmesin. Birer yumurta da bizim için kırsın mı Tesla'nın annesi Peynirciğim?

Ha ha ha! Kırsın Simitçiğim, kırsın.

Evet. Uzun bir süredir tasarımıma kafa yoruyor ve gerekli parçaları topluyordum. Geçen hafta çarşıdaki hırdavatçıda şu dişliyi de bulunca dün üzerinde çalışıp birleştirdim. Yumurtaları daha kolay çırpıma yarayacağını umduğum basit bir alet işte.

Harikasin anne! Haydi deneyelim!

Oluyor, oluyor! Amma hızlı dönüyor ucundaki tel!

Evet, mekanizma düzgün çalışıyor. Şu tutma yerlerini de güzelce ele oturacak hâle getirirsem daha rahat kullanabiliriz.

Aa! Annesi tasarımcı mıymış Tesla'nın?

Bakalım hemen... Hımm! Hayır ama araştırmacı kişilikli ve ev işlerini kolaylaştıracak bazı ufak tefek buluşlar yapacak kadar becerikli bir ev kadınıymış kendisi.

Kutlarım Bayan Tesla'yı. Oğlu da ona mı çekmiş acaba?

Bilmem ki. Okuyup görelim.

Kahvaltısını bitiren Nikola Tesla okul yoluna düşer.

Günaydın Niko. Horozun ötmeyeceği tutunca biraz geç uyanmışsınız da... O yüzden yolda yiyecek diye çabucak bir sandviç hazırladı annem. Sen kahvaltı ettin mi? Bir ısıklık ister misin?

Sağ ol Milena, sana afiyet olsun.

Kahvaltıda yaklaşık 16 santimetreküp hacminde yumurta sarısı, ondan biraz fazla da yumurta beyazı yedim. Tam olarak 20 santimetreküp peyniri, 144 santimetreküp ekmeği ve 250 santimetreküp sütü de sayarsak şu an midemde toplam 450 santimetreküp bir yer işgal eden gıda sayesinde hayli tok hissettiğimi söyleyebilirim.

Ne? Ne diyor Tesla böyle Peynirciğim?

Verdiği ölçülerden çıkardığım kadarıyla kahvaltıda iki yumurtanın yanında bir kibrit kutusu büyüklüğünde peynir ve bir dilim ekmeği yediğini, bir bardak da süt içtiğini söylüyor Simitçiğim. Matematikçi çok seviyormuş ve yiyecek içecek her şeyin hacmini hesaplamak gibi ilginç bir huyu varmış Tesla'nın.

Nikola Tesla okulda en çok matematik ve fizik derslerine ilgi duyar. Ortaokuldan sonra Avusturya'nın Graz kentindeki Politeknik Enstitüsünde okur. Ardından mühendislik eğitimi için yazıldığı Prag Üniversitesinde elektrik hakkında o dönemde bilinen her şeyi öğrenir. Artık yavaş yavaş modern yaşamın bir parçası hâline gelmeye başlamış olan elektrik onu âdeta büyülemiştir. Bu alanda çalışmaya karar verir.

Budapeşte'deki bir telefon şirketinde elektrik mühendisi olarak çalışırken projeler üzerine ortaya attığı yaratıcı fikirler ve karşılaşılan sorunlara ürettiği pratik çözümlerle dikkatleri üzerine çeker. Bu özellikleri, o dönemde elektrik söz konusu olduğunda akla gelen ilk kişi olan buluşçu bilim insanı Thomas Alva Edison'un da gözünden kaçmaz.

İnanamıyorum! Edison'un Paris'teki elektrik şirketinde çalışmamı istiyorlar.

Edison... Edison... Ampülü icat eden Edison mu bu yoksa Peynirciğim.

Ta kendisi Simitçiğim. Yalnızca evlerde güvenle kullanılabilen ilk akkor ampülü değil, yaşamı kolaylaştıran daha pek çok buluşu yapan Edison.

Nikola Tesla, Paris'te çalıştığı yıllarda elektrik mühendisliği alanında çok önemli deneyimler kazandı. Bu deneyimleri hayal gücü ve sıra dışı fikirleriyle birleştiriyor, yeniliklere imza atıyordu.

Bay Tesla, tasarladığınız bu dinamo motoru sayesinde çok daha yüksek randımanla elektrik dağıtımı yapabiliyoruz.

Dinamoları ne kadar güçlendirsek de gelişen dünyanın giderek artacak elektrik gereksinimini bu sistemle karşılamamıza imkân yok. Temelden bazı değişiklikler yapmamız gerekiyor.

Dinamo? Randıman?

Dinamo, hareket enerjisini elektrik enerjisine çeviren aygıt. Randıman da verim demek.

Bir süre sonra Edison, Avrupa'daki şirketinin büyümesinde önemli katkılarda bulunan bu genç mühendisi New York'taki merkezde görevlendirir.

Sizinle çalışmak benim için şeref Bay Edison.

Benim için de öyle Bay Tesla.

Haydi bakalım. Birlikte neler yapacaklar kim bilir?

Haydi bakalım.

Ancak birliktelikleri kısa sürer. Tesla, elektriğin geleceğinin alternatif akımla çalışan elektrik jeneratörlerinde ve onlara uygun dağıtım hatlarının kurulmasında olduğunu düşünmektedir. Edison ise kendi geliştirdiği, doğru akımla çalışan dinamoların kullanılmasında ve bu sisteme göre üretilmiş dağıtım hatlarının korunmasında ısrar eder.

Bunca yıl yatırım yaptığım doğru akımla çalışan elektrik altyapısının yakında hiçbir işe yaramayacağını nasıl söylersiniz! Üstelik önerdiğiniz alternatif akım sistemi çok tehlikelidir.

Alternatif akım mevcut sistemden kesinlikle daha tehlikeli değil Bay Edison. Üstelik elektrik iletiminde yıllardır çözemediğiniz mesafe sınırı problemini de ortadan kaldıracak. Sonunda haklı olduğumu siz de göreceksiniz ama iş isten geçmiş olacak. Elveda!

Aa! "Tak sepeti koluna, herkes kendi yoluna!" demişler Peynirciğim.

Ha ha ha! Maalesef öyle olmuş Simitçiğim.

Bu ayrılığın ardından Tesla zaman zaman tek başına zaman zaman projesine güven duyan ortaklarla birlikte çalışmayı sürdürür. İlerleyen yıllarda alternatif akım kullanan bir indüksiyon motoru geliştirmeyi başarır. Çalışma prensibindeki temel farklılıklar sayesinde bu sistemin yüksek voltajlı elektrik iletiminde Edison'un sistemine kıyasla çok büyük verim artışı ve maliyet düşüşü sağladığı herkes tarafından kabul görülür.

Eh, bravo Tesla'ya o zaman. Edison da çatlasın!

Ha ha ha! Öyle deme Simitçiğim. Onun da sayısız yararı oldu insanlığa. Hem doğru akımın kullanıldığı pek çok yer var hâlâ.

1895 yılında alternatif akım üreten ilk dev jeneratörler Niagara Şelalesi'ne kuruldu. Bu tip elektrik üretim tesislerinin çoğalmasıyla dünyadaki sayısız kent ısı ısı aydınlanırken elektriğe erişim giderek kolaylaştı. Tesla'nın önünü açtığı bu atılım sayesinde elektrikli aletlerin gelişimi de büyük bir ivme kazandı.

Nikola Tesla ömrü boyunca elektrik alanında çalışmayı sürdürdü. Kimi başarıya ulaşan kimiye olumsuz sonuçlanan projeleriyle, hayal ettikleri ve gerçekleştirebildikleriyle tüm insanlığa ilham vermiş, geleceğe parlak bir ışık tutmuştur.

Yani kelimenin iki anlamıyla da ışık tutmuş oluyor aslında. Hem mecazen hem de gerçekten aydınlatmış ya hani dünyayı. Anladın mı Peynir?

Ha ha ha! Anladım anladım, eksik olma.